

REFERIRI ÎN DOCUMENTE FRANCEZE CU PRIVIRE LA UNIUNEA POPULARĂ MAGHIARĂ (1946–1947)

de

ANTONIO FAUR

Viața politică din România a cunoscut, la sfârșitul celui de-al doilea război mondial și în anii imediat următori, o dinamizare a tuturor forțelor și partidelor politice, care s-au relansat imediat după întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste și eliberarea țării. Terenul era propice atât manifestărilor de natură socială, cât, mai ales, în nordul Transilvaniei, celor de factură națională.

S-a constatat o activizare rapidă, încă din luna octombrie 1944, a maghiarilor din această regiune. Acțiunile lor aveau nevoie însă de un cadru politic legal. Înțelegând repede necesitatea unei formațiuni politice care să îi reprezinte interesele, minoritatea etnică maghiară și-a reînființat vechea organizație, M.A.D.O.S.Z., încă înainte de eliberarea completă a Transilvaniei de nord. Ea urma să coordoneze și să dea consistență revendicărilor maghiare.¹ „Principalul coordonator al acțiunilor întreprinse de ei după 1944 a fost MADOSZ-ul, transformat, la 16 octombrie 1944, în Uniunea Populară Maghiară⁴¹. Această organizație s-a bucurat numai de referințe elogioase din partea istoriografiei comuniste, care sublinia „eforturile depuse (de Madosz-n.n.) pentru a asigura o conviețuire armonioasă a ungarilor cu românii⁴². Așa cum se arăta într-un studiu recent, Uniunii Populare Maghiare nu i se pot imputa intervențiile făcute pentru apărarea intereselor etnicilor maghiari, deși multe dintre ele sunt discutabile, deoarece „...urmăreau să îi scoată pe etnicii maghiari de sub incidența legislației statului în care trăiau. Dar, pe de altă parte, organizația a excelat în întreținerea șovinismului în rândurile maghiarilor din Transilvania, iar prin acțiunile patronate a atentat în permanență la integritatea teritorială a țării⁴³.

Documentele vremii, mai cu seamă cele aflate în fondurile instituțiilor statului român însărcinate cu menținerea ordinii, conțin numeroase date și comentarii cu privire la activitățile UPM-ului, care contrazic „în totalitate afirmațiile apologetilor acestei organizații⁴⁴. Este deja un fapt cunoscut că, în cea mai mare parte, membrii

---

¹ D. Șandru, *Minoritatea maghiară din Transilvania după 1944*, în *Acta Musei Porolissensis*, 1995, p. 406.

² L. Bányai, *Pe sâgașul tradițiilor frățești*, București, 1971 (apud. D. Șandru, *op. cit.*).

³ D. Șandru, *op. cit.*, p. 406.

⁴ *Ibidem*, p. 407.

Partidului Comunist din Transilvania au fost etnici maghiari⁵, care reprezentau, în același timp, și interesele comuniștilor și pe cele ale UPM-ului. Se puna în aplicare o strategie promovată chiar de guvernarea horthystă, din ultimele sale zile, cu scopul de a perpetua menținerea unei administrații maghiare în Transilvania, de data aceasta cu sprijinul sovieticilor, ca un fel de răsplată din partea acestora pentru aderarea maghiarilor la ideologia comunistă⁶. Iată cum era consemnată această realitate într-un document din fondul Legiunii de Jandarmi Bihor, care, la 19 decembrie 1944, făcea cunoscut secțiilor și posturilor sale un ordin al Inspectoratului General al Jandarmeriei: „...ungurii din țară au primit dispozițiuni de la Budapesta, pentru a se înscrie în partidul comunist. Organizația din țară care se ocupă de această chestiune se numește MADOSZ⁷. Jandarmii urmăreau acțiunile MADOSZ-ului la sfârșitul anului 1944, informând că: „ungurii acționau subversiv prin MADOSZ și foarte mulți dintre ei, în special din păturile de jos, se înscriuseră în partidele comunist și social-democrat, devenind recalitrânți față de autoritățile publice⁸. Această stare de lucruri s-a perpetuat și în anii 1945–1947, un post de jandarmi din Bihor informând, în iulie 1946, că: „...majoritatea ungarilor care sunt în UPM sunt membrii și la Partidul Comunist, în scopul de a susține interesele lor șoviniste⁹. Dosarele jandarmeriei abundă în astfel de informații, atât pentru Bihor, cât și pentru celelalte patru județe de sub autoritatea Inspectoratului de Jandarmi Oradea (Maramureș, Satu-Mare, Zalău, Arad). În continuare, vom corobora informația din documentele interne cu cea din documente diplomatice străine. Este vorba de trei rapoarte și o telegramă trimise de diplomați francezi din România, Ministerului de Externe francez. Ele completează adevărurile conținute de informația internă, adăugând cunoașterii istoriografice importante referiri cu privire la manifestările Uniunii Populare Maghiare.

Din cele patru documente (iulie 1946–martie 1947) în care sunt cuprinse aspecte ale istoricului U.P.M.-ului, trei sunt rapoarte ale lui Gabriel Richard, consulul Franței la Cluj, iar cel de al patrulea este o telegramă a Legației Franței de la București, semnată de Boncour.

Primul raport al consulului Richard, trimis de la Cluj, în 16 iulie 1946, face anumite aprecieri cu privire la viața politică a maghiarilor din Transilvania și, în cadrul acesteia, la prezența UPM-ului. Din fraza de început se poate constata că Richard cunoștea realitățile politice din Transilvania: „Uniunea Populară Maghiară continuă fosta organizație ungurească MADOSZ (Uniunea Generală a Muncitorilor Maghiari), care a existat în Transilvania din 1933 până în 1944 și care, a fost deseori urmărită de Guvernul de la București pentru ideile sale...¹⁰. Conform datelor

⁵ Antonio Faur, *Documente noi referitoare la manifestările iredentiste maghiare în județul Bihor, în Pietre de hotar*, Ed. Papyrus, Oradea, 1998, p. 208.

⁶ V. Pușcaș, *Conflicte naționale și teritoriale în Europa Central-Răsăriteană și impunerea dominației sovietice (1944–1947)*, în *Tribuna*, 1992, nr. 26.

⁷ Arhivele Naționale – Direcția Județeană Bihor (în continuare: AN –DJB), *fond Legiunea de Jandarmi Bihor*, dos. 31/1944–1945, f. 65; D. Șandru, *op.cit.*, p. 406; A. Faur, *op. cit.*, p. 208.

⁸ D. Șandru, *op. cit.*, p. 403.

⁹ A.N. DJB. *fond Leg. Jd. Bh.*, dos. 66/1946–1947, f. 257.

¹⁰ Archives Diplomatiques, *Serie Europe 1944–1960, sous serie, Roumanie*, dos. 25/iulie 1946–iulie 1948, f. 73.

statistice pe care și le-a procurat, el afirma că numărul aderenților era de 387 753 (la primul Congres, din Cluj) în mai 1945 și de 449.111, cu ocazia ultimului Congres, din 1946¹¹. În mai puțin de un an rândurile U.P.M.-ului au sporit cu peste 60 000 de susținători. Consulul francez publică chiar o listă, pe județe, cu numărul acestora. Interesant este, de asemenea, faptul că în document este sesizată conlucrarea U.P.M.-ului cu forurile de la Budapesta: „*În mod vizibil, Uniunea Populară Maghiară lucrează în bun acord cu Budapesta* (subl. ns.-A.F.) și, în mai multe rânduri, delegații ale UPM-ului au fost primite, aproape în mod oficial, de membrii cabinetului de la Budapesta¹²“. Continuarea afirmației evidențiază pragmatismul de care dădea dovadă UPM-ul vis-à-vis de cunoscutele pretenții ale Budapestei în chestiunea modificării, în favoarea sa, a frontierelor cu România: „*Singurul punct asupra căruia pare să existe o divergență între UPM și guvernul maghiar este acela al frontierelor româno-maghiare. Guvernul maghiar n-a abandonat speranța unei rectificări a frontierei actuale și n-a renunțat la aspirațiile sale asupra Transilvaniei, în timp ce UPM-ul, îndepărtând orice vis himeric al unei reînțarceri a Transilvaniei la Ungaria, înțelege să se plaseze pe terenul solid al realităților și se mulțumește să organizeze cât mai confortabil posibil viața maghiarilor în noua lor patrie, străduindu-se să obțină din partea guvernului român maximum de concesi și privilegii*“¹². (subl. ns. A.F.). Din comentariul acesta rezultă clar faptul că, la jumătatea anului 1946, conducerea UPM-ului ar fi înțeles că nu mai era posibilă ruperea vreunei părți din Transilvania, cu toate că, guvernul maghiar a stăruit în continuare să revendice, peste tot unde avea ocazia, la ședințele Conferinței de pace, ori la Moscova, teritorii românești. Se poate constata, deci, că – deși inițial ar fi urmărit aceleași țeluri ca și Budapesta, care o comanda – UPM-ul s-a mulțumit cu mai puțin, dovedind un cert realism politic. Cu toată poziția lor de stânga, considerată atunci avansată și democratică – majoritatea membrilor UPM-ului, fiind și membrii ai Partidului Comunist –, ei au pus interesele naționale înaintea celor sociale, așa cum, de altfel, remarcă și autorul raportului: „*În ciuda nuanței sale foarte avansate, UPM-ul, care este, de fapt, aproape complet controlat de comuniști și conducătorii căruia sunt aproape în majoritate influențați de ideologia Moscovei, plasează în mod clar punctul de vedere național deasupra punctului de vedere social, considerând că aceste două puncte de vedere se conciliază admirabil într-o colaborare strânsă cu un minister de extremă stângă, care dă elementul maghiar dovezi evidente de bunăvoință sa*“¹³. Acordând prioritate naționalului, UPM-ul – influențat în acest sens și de raporturile sale cu Budapesta – a primit în rândurile sale și persoane care, în cei patru ani de dominație horthystă asupra Transilvaniei, au avut un comportament nedemocratic, chiar condamnabil: „*Tocmai persistența acestui sentiment național explică indulgența excesivă a UPM, în favoarea anumitor maghiari pe care i-a admis în rândurile sale, cu toate că ei au avut în timpul ocupației maghiare o atitudine cu totul alta decât democratică*“¹⁴ (subl. ns.-A.F.). Datorită unor incidente „răsunătoare“, care au urmat acestor primiri, UPM-ul a arătat „mai multă prudență“, purificându-și rândurile.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, f. 74.

¹³ *Ibidem*, f. 75.

¹⁴ *Ibidem*.

Încercând să identifice obiectivul principal al preocupărilor Uniunii Populare Maghiare, diplomatul francez consideră că aceasta „aspiră la o cât mai largă autonomie în cadrul statului român“, similară cu cea de care „se bucură naționalitățile din Uniunea Sovietică“. Aceasta este, în mod frecvent, citată ca „model“. Se simțea că ocupantul sovietic va impune soluția sa, fără să țină cont de autoritățile române, care nu se puteau opune. Era remarcată apoi tendința UPM-ului de a se situa „în fruntea tuturor partidelor maghiare“¹⁵ și de a grupa „sub egida sa toate forțele maghiarismului din România“¹⁶, fiind în același timp „și *partid* și *asociație* pe deasupra partidelor“¹⁷. Uniunea s-a prefigurat ca un factor preponderent în viața politică a maghiarilor din Transilvania, strângând în jurul ei și „elemente de un democratism moderat“¹⁸ (burghezi, preoți și, în general, persoane înstărite), care văd în aceasta, *înainte de toate*, un „apărător al maghiarismului“¹⁹, deci o grupare politică de orientare națională. Eforturile acesteia erau direcționate spre a crea o solidaritate maghiară în preajma viitoarelor alegeri, pentru ca să fie aleși cât mai mulți deputați maghiari în parlament. Ca atare, a început negocieri cu comuniștii și socialiștii unguri în această privință. Dacă n-au existat dificultăți în timpul convorbirilor cu comuniștii – deoarece aceștia „practic o controlează aproape complet“²⁰ –, nu același lucru s-a întâmplat cu socialiștii maghiari, care preferau să participe la alegeri pe liste separate.

Riguroasă și informată este, totodată, analiza atitudinii componentelor sociale ale comunității maghiare. Astfel, consulul francez observă că „masele țărănești“, deși au un sentiment religios destul de viu, evoluează spre stânga, fapt determinat mai ales de aplicarea reformei agrare, care le-a împroprietărit cu pământ. În schimb, nobilimea – cu o situație materială degradată – se arată „rezervată și prudentă“, preferând obscuritatea. Burghezia maghiară de la orașe (comercianți, meșteșugari, etc.) sprijină UPM-ul, intelectualii, „înclină spre socialism“, în vreme ce muncitorii „sunt înscrși în Partidul Comunist“²¹. Avem, prin urmare, o veritabilă radiografie a structurilor sociale maghiare din România, precum și a atitudinii lor față de curente politice din societate. Din această perspectivă, este de reținut și adevărul că „un destul de mare număr de maghiari“, care aparțin „tuturor claselor societății“ și care, „indiferent de avantajele pe care le-ar avea dintr-o eventuală schimbare a regimului, *visează întotdeauna la o Ungarie mare*“²² (subl. ns.-A.F.). Există un număr important de maghiari lucizi, care nu erau mulțumiți cu situația social-politică din țară dar care realizau că nu pot schimba această stare de lucruri, consolându-se, în schimb, cu faptul că aceleași dificultăți și motive de nemulțumire se găsesc și în „noua“ Ungarie. Cuvinte de apreciere are diplomatul francez cu privire la atitudinea episcopului catolic de Alba-Iulia, care se bucura de un prestigiu real în rândurile conaționalilor săi, fiindcă acesta se opunea cât de cât „serios“ regimului politic din România.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, f. 76.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, f. 77.

¹⁹ *Ibidem*, f. 76.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, f. 78.

²² *Ibidem*, f. 77.

Accentuând asupra împrejurării că UPM-ul a optat pentru „oportunism dictat de circumstanțe“, același consul ajunge la concluzia că maghiarii din Transilvania nu acceptă, decât împotriva voinței lor, viața în comun cu românii, preferabilă unei „sinucideri“, dar „lăsând, să subziste toate visurile și toată nostalgia“²³.

Cel de al doilea document este o telegramă trimisă de Boncour, consulul francez de la Legația Franței din București, în 16 iulie 1946, în care atrăgea atenția asupra unor aspecte sesizate de Richard și semnalate în niște documente diplomatice anterioare. Este vorba de faptul că UPM, care grupa masa minorității maghiare, se afla scindată între „tendențele iredentiste încurajate de Budapesta și posibilitatea de a continua să prospere în România, sub regimul privilegiat pe care guvernul Groza continuă să i-l acorde“²⁴. De asemenea, se mai amintea, în final, că de privilegiile acordate de către guvernul României de atunci: „au beneficiat chiar elemente imigrate din timpul recente ocupații maghiare“²⁵, fapt ce a fost extrem de neplăcut perceput de către populația românească majoritară și, mai ales, de „corpul profesorilor de la Universitatea română din Cluj“²⁶.

Următorul document este un raport al aceluiași Gabriel Richard, din 28 martie 1947, deci de după alegerile din noiembrie 1946.

În cea de a doua jumătate a lunii martie avusese loc la Cluj o reuniune a delegațiilor secțiunilor județene ale acestei organizații, ocazie cu care, observă Gabriel Richard, președintele UPM, Kurkó Gyárfás, „a făcut importante declarații asupra atitudinii politice a acestui partid“²⁷, explicând încă o dată de ce a trebuit ca „grupul etnic maghiar să adere la Blocul partidelor democratice“²⁸. Se pare că această alianță a fost interpretată, de unii membri ai UPM, ca o deviere de la linia inițială. Probabil că aceștia din urmă nu doreau să se facă atâtea concesii în plan național, în favoarea socialului, obligându-l pe K. Gyárfás să precizeze că a urmat, de la bun început, o singură linie politică, căreia i-a rămas fidel și după alegeri: „Această adeziune nu constituie deci, după el, din nici un punct de vedere o schimbare politică, ea nu face decât să strângă mai tare legăturile existente anterior alegerilor“²⁹, Kurkó mai declarase că UPM nu trebuie să se orienteze, nici spre stânga, nici spre dreapta, iar punctul de vedere al ei trebuie să fie democratic – bineînțeles, în sensul care-l dădeau comuniștii acestui termen –, chiar dacă „...uneori reacțiunea ne promite, în anumite privințe, rezultate mai bune“³⁰. Oricum, concluziona Kurkó, locuitorii maghiari își cereau partea lor, chiar în condițiile de sărăcie prin care trecea țara, ceea ce poate fi considerat drept o muștrare la adresa guvernului de stânga aflat la putere atunci. Un asemenea limbaj l-a făcut pe consul să considere că afirmațiile erau surprinzătoare, deoarece Kurkó aparținea aripii comuniste a UPM-ului. El se întreba, în mod firesc, dacă nu cumva asemenea aprecieri erau o consecință a plângerilor, în fiecare zi mai acute, care veneau din mediile muncitorești, datorită scumpirii vieții, ori era doar

²³ *Ibidem*, f. 77.

²⁴ *Ibidem*, f. 79.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, f. 185.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, f. 186.

teama de a vedea constituindu-se printre ungurii din România de noi formațiuni politice, cu aderenți dintre elementele moderate, înspăimântate de atitudinea prea „avansată” a UPM-ului? Rezultatul ar fi fost, desigur, pierderea unei părți a clientelei și influenței politice a UPM. Raportul se încheie cu constatarea că este curios faptul că mișcarea de opoziție maghiară, „care odinioară nu se baza decât pe câțiva visători izolați, pare a îmbrăca o formă concretă, după adeziunea Uniunii Populare Maghiare la Blocul Partidelor Democratice”³¹.

În fine, cel de-al patrulea document este un raport al lui Gabriel Richard, din 31 martie 1947, care rezumă, într-o analiză pertinentă, situația și problemele cu care s-a confruntat, în ultima perioadă, organizația politică a maghiarilor. Raportul debutează cu constatarea că, în martie 1947, UPM „... este încă unica grupare politică reprezentând oficial elementul etnic maghiar”³² și că aceasta se revendică de la fostul MADOSZ, în el înscriindu-se aproape toți ungurii din Transilvania. Motivația constă, după părerea lui Richard, în faptul că majoritatea aderenților erau convinși că UPM era o prelungire a Partidului Maghiar transilvănean, în stare să le apere interesele materiale și să susțină revendicările naționale³³. Maghiarii credeau acest lucru, „cu atât mai mult cu cât noul partid nu pune accentul pe ideologia sa de stânga și afișa, în mod voluntar, o atitudine naționalistă”³⁴. De aici se putea trage concluzia că foarte mulți au aderat la UPM datorită presupunerii lor că aceasta ar fi, în primul rând, o organizație națională și apoi una socială, deoarece: „... pentru mulți unguri principiile democratice nu păreau deloc incompatibile cu satisfacerea idealurilor lor patriotice”³⁵. Spectrul social era însă – așa cum s-a văzut și din documentele anterioare – divers, maghiarii având o țărâtime și o burghezie mai atașate sentimentului național decât proletariatul orașelor, mai preocupat de problemele de ordin social, deosebit de acute. Exprimându-se într-o manieră schematică, consulul constata în raport că: „la început... unii credeau că aceasta își masca aspirațiile naționale sub teorii extremiste, alții credeau, dimpotrivă, că ea dorea, înainte de toate, să realizeze o politică de stânga, disimulându-și scopurile sub aparente patriotice”³⁶. După părerea lui Richard, atât unii, cât și alții, se aflau în eroare, UPM-ul reprezentând ambele tendințe, mișcările produse în sânul său provenind, „... în general, fie din neînțelegerea inițială la care am făcut aluzie, fie din ruperea echilibrului între cele două tendințe: socială și națională”³⁷.

Punctul de vedere naționalist – așa cum, cu luciditate și pragmatism, au remarcat liderii UPM – nu putea fi susținut în Transilvania, „provincie unde majoritatea populației este română”, motiv pentru care numeroși partizani ai Uniunii „... s-au simțit răniți în sentimentele lor patriotice și au început de atunci să arate supărare față de direcția partidului”³⁸. Merită amintite aici și alte motive care au amplificat insatisfacția maghiarilor. În vara lui 1945 s-au reîntors în Transilvania de Nord români care plecaseră sau fuseseră expulzați de aici, în cei patru ani de stăpânire maghiară,

³¹ *Ibidem*, f. 187.

³² *Ibidem*, f. 196.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*, f. 197.

³⁶ *Ibidem*, f. 198.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*, f. 199.

cerând să reintre în drepturile lor. S-a procedat la partaje, rechiziții și chiar expulzarea unor locuitori veniți din fosta Ungarie horthystă. Aceștia au resimțit o amară deziluzie atunci când și-au „dat seama de neputința UPM de a le asigura posesia localurilor asupra cărora ei deveniseră stăpâni în timpul ocupației”³⁹. Extremiștii maghiari, care nu voiau ca Uniunea să cedeze ceva, crezând că pot beneficia în continuare de situația din timpul regimului horthyst, au considerat că ea a dat semne de „slăbiciune”, făcând chiar unele concesii „criminale față de autoritățile române, unii mergând până acolo încât au calificat această atitudine drept trădare a cauzei maghiare”⁴⁰. Se pare că adoptarea programului electoral al Blocului Partidelor Democratice a fost de natură, „să deschidă ochii” burgheziei orașelor, negustorilor, artizanilor și proprietarilor de la țară, caracterizați drept elemente „puțin înclinate spre ideile revoluționare”⁴¹. Așadar, stângismul manifestat de UPM nu era pe placul tuturor maghiarilor, existând anumite încercări de opoziție, față de linia autoritară a partidului, de monolitismului său. Aceste „timide încercări de opoziție” au fost încă obiectul criticilor scrise din „partea conducătorilor și jurnalelor partidelor de stânga și ai UPM-ului, așa-ziii instigatori fiind stigmatizați cu atributul de „reacționari”, demni de „oprobiul întregului popor”⁴². Sunt menționate și unele nume de asemenea indivizi⁴³, care nu aveau opțiuni de stânga și ar fi înclinat spre „trădarea” maghiarilor. Dovedind finețe în judecarea realităților, consulul arăta apoi că, pe lângă conflictele ideologice, „care-i separă pe unguri, o importantă cauză a stării lor de spirit era „criza economică pe care o traversează țara și care lovește toate clasele sociale, fără distincție de naționalitate”⁴⁴. Deși presa se ferea să facă vre-o aluzie la aceasta, a existat cazul lui Lakatos István, care a avut curajul să publice un articol, criticând fenomenele economice grave⁴⁵.

Și în ceea ce privește reforma agrară s-au ridicat obiecții împotriva UPM, care a fost acuzat că nu a susținut, cu destulă fermitate, interesele maghiare⁴⁶. Enumerăm aici și alte motive de nemulțumire, totodată cauze de discordie în interiorul UPM: securitatea coloniștilor maghiari, amenințată de germanii reveniți prin „fraudă din Vest” sau amenințarea cu lagărele de concentrare rusești și românești; reîntoarcere refugiaților unguri, care-și găseau proprietățile în administrarea Casei de Administrare și Supraveghere a Bunurilor Inamice; marii proprietari, care n-au putut să se resemneze cu pierderea bunurilor⁴⁷. Semnificativ rămâne faptul că, aceștia din urmă, cu concursul clerului catolic, au încercat, în două rânduri, să procedeze în Transilvania la „constituirea unui nou partid maghiar național, agrarian și cu tendințe moderate, a cărui clientelă să fie recrutată mai ales dintre agricultorii și burghezia micilor orașe”⁴⁸, și al cărui nume urma să fie Partidul Micilor Proprietari, „după exemplul partidului

³⁹ *Ibidem*, f. 199–200.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 200.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, f. 201.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 203.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 203–205.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 205.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 206.

⁴⁸ *Ibidem*.

maghiar cu același nume din care trebuia, după toate probabilitățile, să se inspire puternic⁴⁹. Se pare însă că teroarea de stânga i-a lovit pe maghiari, consulul menționând legăturile pe care le văd anumite persoane între constituirea unui nou partid și arestările recente în mediile maghiare suspecte de „lipsă de entuziasm în privința democrației”⁵⁰.

Încercând o evaluare a modului cum diplomatul francez a reușit să perceapă adevărul, putem observa, înainte de toate, spiritul obiectiv cu care transmite informațiile despre realitățile țării în care își îndeplinea misiunea, conștient fiind că, numai în acest fel, poate răspunde cel mai bine îndatoririlor sale. Sub acest raport, ni se pare absolut credibilă constatarea sa finală: „Orice ar fi, Uniunea Populară Maghiară pare să fi pierdut mult din încrederea de care se bucura până acum în masele maghiare. Nu putem totuși să negăm rezultatele tangibile obținute de ea în aproape toate domeniile și serviciile pe care le-a făcut membrilor săi în numeroase cazuri particulare. Dar ungurii sunt exigenți și greu de mulțumit”⁵¹.

Organizația UPM a traversat, în anii de după război, o perioadă dificilă. Așa cum reiese din documentele analizate, ea și-a început activitatea ca o continuatoare a MADOSZ-ului interbelic, grupând marea masă a maghiarilor, care și-au pus în ea toate nădejdiile și speranțele. Dacă în ce privește aspectul său principal, ea a fost văzută la început ca o apărătoare în exclusivitate a intereselor maghiarilor, pe parcurs s-a situat în stânga eșichierului politic, cum nu se așteptaseră o parte dintre membrii săi. Credem că evoluția sa s-a aflat în relație directă cu starea de lucruri din țară, UPM dând dovadă de pragmatism și realism politic. Ea nu a fost însă considerată de toți aderenții săi ca o organizație democratică, mărturie fiind tendințele centrifuge și actele de dizidență. Se pare că venirea la putere a guvernului procomunist Groza, care, așa cum se știe, le-a acordat maghiarilor privilegii, a determinat apropierea UPM de stânga spectrului politic și chiar o „radicalizare” a ei. Acest curs al evoluției sale a dat, în permanență, impresia că oricând ar putea apare dizidenți sau sciziuni determinate de nemulțumirile unora dintre membrii săi, încă din vara anului 1945, acestea amplificându-se în 1946 și la începutul anului 1947, când s-au manifestat și mai clar deviațiile consemnate de consulul Richard. Pus în fața acestei situații dificile, UPM a reacționat cu fermitate, neacceptând nici o dizidență, dovedind clar că este o organizație cu vădite tendințe antidemocratice. În acest fel, s-a reușit ca să se mențină monolitismul organizației și să se evite apariția altor formațiuni politice ale maghiarilor, fenomen care ar fi fost normal într-o democrație adevărată.

Documentele inedite pe care le-am valorificat au permis formularea unor considerații, acestea fiind, în primul rând, surse informative extrem de prețioase pentru cunoașterea peisajului politic românesc din primii ani postbelici, cu deosebire a contextului transilvan, în care s-au manifestat și locuitorii maghiari, cu instituțiile lor reprezentative. Sunt de apreciat riguroasele comentarii ale consulului francez Gabriel Richard, întemeiate pe o mare cantitate de informații, pe care și le-a procurat singur, exploatând toate sursele posibile, ceea ce conferă demersului său diplomatic calități de excepție.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 207.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.